

גליון מס' 2 ■ שנה 37 ■ מרץ/אפריל 2020 ■ תש"פ

קהילתון

בעבר "היים אקספרס"

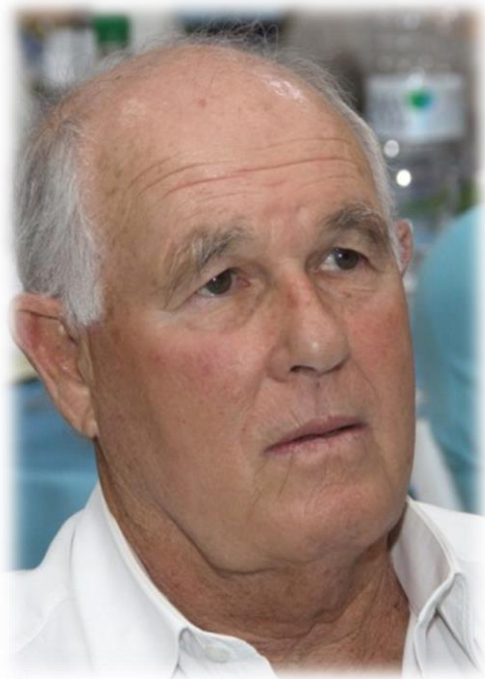

קהילתון

בימי

קורונה

מיכה לימור

לפני ימים אחדים עמדנו על סף השלמת הפקתו של גיליון פסח אלא שכמו פרויקטים רבים במדינתנו, נקטפה המלאכה באיבה. לנו, חברי המערכת, נגרמה כמובן עוגמת נפש שכן המשיכה בעט-כתב-עת, הדפסתה והפצתה, אהובה עלינו מאוד. דברי הימים מלאו בסיפורי מגפות המוניות כמפורט בהיסטוריוגרפיה ובספרות. שני הספרים הידועים ורבי המכר בעידן המודרני הם "הדבר" של אלבר קאמי הצרפתי ו"אהבה בימי כולרה" של גבריאל

גרסיה מארקס הקולומביאני. אם נחפש רכיב אלגורי בשני ספרים קסומים אלה לימי הקורונה המתגלגלים לשיאם שלנו, ייתכן ונמצאם ב"דבר" של קאמי שהתפרסם לאחר מלחמת העולם השנייה ומתייחס להיבט החברתי של מגיפה דמוית קורונה. מארקס לעומת זאת חוקר בכישרונו הפסיכולוגיסטי המופלא תהליכים אנושיים של אהבה בין גבר לאישה בתוך מהלך קטסטרופלי דוגמת הקורונה. נחזור אלינו, כאן ועכשיו. אני מבקש לנצל את הטכנולוגיה הסופר-מודרנית כדי להמשיך בקשר שבינינו, חברי מערכת הקהילתון לבינכם, חברי הארגון היקרים ואוהדיו. את כתבותינו, מאמריו, דעותינו והודעותינו נמשיך להפיץ אפוא בפורמט הדיגיטלי ובהמשכיות מקוטעת, כלומר כתבה אחת או שתיים בכל 'מייל' אחת לכמה ימים. לא גיליון אחד ארוז ומסודר, אחת לחודשיים, אלא 'מייל' המכיל כתבה, שתיים, מאמר או מידע חיוני, אחת לכמה ימים. אתם, קוראינו הנלהבים והנאמנים, מוזמנים לשגר לנו (בקובץ word) את מחשבותיכם, הרגשותיכם, עלילותיכם, זיכרונותיכם, דעותיכם על המצב, אפילו הפוליטיות, ונפרסמם במסגרת ה"קהילתון בימי קורונה" על-פי הכללים המקצועיים המוכרים, כלומר אפשרות של עריכה, שכתוב, תיקון (העברית והניסוח בלבד) וגם פסילת המערכת. להתראות ובינתיים בעיקר להשתמע.

תוכן עניינים בשיגור הנוכחי

קובץ ראשון

- (1) דברים שרציתי לומר: ברכה לפסח – מיכה לימור
- (2) גם לאנשים חזקים יש רגעים חלשים – רעיה טילינגר
- (3) הכדורגלן מהגטו – סיפורו של פטר אורבן (אייזנברג) – אור פורת

קובץ שני

- (4) אגרת לחברי הארגון ולמנויי דיור מושלם – הוועד המנהל
- (5) חוויות מימים של הסגר – אילנה זבירין
- (6) שירים בימים של קורונה – זמירה ארז
- (7) 2 דעות מעוררות מחלוקת – על הרשימה המשותפת ועל השנאה שבתוכנו - רותי חשמונאי
- (8) ספר חדש על הסיפור האמתי של עליית אתיופיה – רעיה טילינגר

קובץ שלישי – תזה"מ פסח

- (9) דברים שרציתי לומר – מיכה לימור
- (10) סיפור מסע לפיליפינים בימי קורונה – אילנה זבירין
- (11) המלחמה באנטישמיות בגרמניה – רפי סיאנו

קובץ רביעי – 21.4.20

- (12) דברים שרציתי לומר – מיכה לימור
- (13) מהמוות השחור עד ימי נפוליאון – רפי סיאנו
- (14) חוג "פרידה" – מאת אילנה זבירין
- (15) ניצול עימותים שבטיים למטרות פוליטיות – ישראל 2020 - מיכאל מאיר ברוזניץ
- (16) מתכון לזמן הפנוי – צ'אטני הודי - חיים ישראלי

עורך: מיכה לימור

(1) דברים שרציתי לומר – ברכה לפסח

ברכת ארגון "פסגות כרמל" לפסח – נשלחה ל"יקינתון". לחברי ארגון יוצאי מרכז-אירופה

האביב שאותו אנו חוגגים בפסח משטה בנו. מתעתע. הטבע שאמור לזרוח ולפרוח בעונה זאת של השנה משלם למין האנושי כגמולו. גם לנו הישראליתים. נכספתם לעוצמה טכנולוגית – הוא אומר לנו, לא רק לנו, לעולם המפותח כולו – לתעשייה מתקדמת, לנשק מתוחכם, אז השגתם. קיבלתם. אלא שכמו כל רודפי בצע, כמו כל ההזוניסטים והנרקסיסטים, על המחיר לא חשבתם. בדרך זיהמתם, השחתתם, ניצלתם, ינקתם את לשד האדמה. אז הטבע, או האלוהים, או כל מונח אחר שתבחרו כדי לתאר את מי שמושל ביקום, גומל לנו בהפוכה. למשל אוזון שמתפוגג וממיס קרחונים ומייצר מזג אוויר הפכפך וקיצוני, או ים כחול שעולה על גדותיו או וירוס עלום שמשכיב אלפים ורבבות. עכשיו תתמהו – כלום כך מברכים לפסח? כך מציינים את חג החירות? חג יציאת מצרים? חג האביב? אני אישית נמנה עם אלה המאמינים שמתקיימת קורלציה מדויקת ומושלמת בין מצב רוחו של הטבע לבין האטמוספירה האנושית, ומי שמרע עם סביבתו, סביבתו נוטרת ומחזירה לו אפיים. אבל אני נמנה גם עם האופטימיסטים ואינני יכול ליישב כרגע או להסביר את הסתירה. לפיכך אומר כך: שהאביב ינצח והאור יזרח. שעוד נהיה כולנו, כאן בארצנו, בני חורין. כי גם זאת המציא מוחו של האדם כולל האדם היהודי והישראלי: שהטוב יגבר על הרע. בשם ארגוננו בחיפה, בשם היו"ר בני זוסמן וחברי הוועד המנהל ובשם חברי הארגון כולו, אני מאחל לכולכם חג פסח מענג עליז ושמח, פריחה ססגונית ובריאות טובה. חג שמח.

מיכה לימור, סגן יו"ר "פסגות כרמל"
(מיסודו של ארגון עולי מרכז אירופה, חיפה)

2) גם לאנשים חזקים יש רגעים חלשים

או: מה אני עושה כמתנדבת בער"ן

רעיה טילינגר

מישהו בוכה בטלפון בכי מר. לפי שברי המילים שאני מצליחה לזהות, גבר, צעיר כנראה. "אני מקשיבה לך, קח את הזמן," אני אומרת לו ומחכה. לאט לאט הוא נרגע ובין התייפחויות ההולכות ופוחתות מספר שהוא סטודנט לתואר שני באוניברסיטה, היה נשוי זמן קצר והנישואים התפרקו. הוא חזר לבית הוריו ומרגיש שעולמו חרב עליו ולא יחזור לתיקנו לעולם. הוא לא יצליח לסיים לימודים, לא יתפרנס, לא ימצא זוגיות נגזר עליו לחיות בחדר ילדותו, כישלון מושלם.

בהסכמתו אני שואלת כמה פרטים ראשוניים אודותיו: גיל, מה הוא לומד, באיזה שלב הוא בלימודים וכדו'. עכשיו הוא נשמע קצת יותר רגוע ואני יכולה כעת לשאול אותו אם הוא מסוגל לחשוב על מעשה שהוא יכול לעשות, קטן ככול שיהיה שעשוי לשנות במשהו את המציאות שלו ברגע הלא פשוט הזה בחייו. הוא חושב קצת ושואל/אומר: "אולי אני יכול לקבוע פגישה עם המנחה שלי לתזה במקום כול הפגישות שביטלתי?" הקול שלו קצת יותר יציב עכשיו. אנחנו מנהלים שיחה קצרה על טעויות וכישלונות שהם חלק מהלמידה בחיים, על כך שיש זמן ומקום לאבל על מה שהיה, ועל הכוחות שיש לו ושישמשו אותו עד למשבר ועומדים לרשותו ומאפשרים לו להתמודד ולהצליח. אחר כך אנחנו מאחלים אחד לשני ערב טוב. הקול שלו נשמע הרבה יותר מאושש.

סיימנו את השיחה. אין לי מושג מה שמו, מהיכן הוא בארץ. האם יקבע את הפגישה עם המנחה שלו? האם נשוחח שוב? גם הוא אינו יודע עלי מאומה. אני עושה לי כוס קפה. לא פשוט להכיל את שברון הלב, הכאב וחוסר האונים.

הגברת שמתקשרת עכשיו שואלת אותי מה דעתי על החלטת היועץ המשפטי לממשלה כי היא חושבת שפעם היו ימים אחרים, מנהיגים היו צנועים וערכיים ועוד ועוד...אני מכירה את הקול שלה, כבר שוחחנו כמה וכמה פעמים. היא מספרת לי על עצמה: היא בת תשעים והייתה מורה למוסיקה. גאוותה הגדולה היא בתלמידים שלה. חלקם לא האמינו שהם יכולים לנגן ולהצטיין והיא והוכיחה להם שהם מסוגלים, לא ויתרה על אף אחד. היום הם אנשים מבוגרים ומפורסמים. היא לא נשואה, אין לה משפחה והתלמידים היו כול חייה. היא בודדה מאוד, רק עם מעטים מן התלמידים שהשקיעה בהם את חייה יש לה קשר. אינני יודעת את שמה ואת כתובתה, היא אינה יודעת עלי מאומה, אבל לפרק זמן קצר שוחחנו שיחה מעניינת, היה לה בפני מי להציג את הישגיה בחיים. אני חושבת שהרגישה קצת פחות בודדה.

פעמיים בחודש, למשך ארבע שעות אני מתחברת לקו הטלפון של ער"ן ומקשיבה למצוקה, לקושי, לבדידות, להתלבטות ולפעמים לייאוש נורא. ער"ן פירושו: עזרה ראשונה נפשית. זהו הגוף ההתנדבותי המוביל בארץ במתן סיוע נפשי ראשוני בטלפון, במייל, בצ'אט, בס.מ.ס לכול מי שחווים קושי ומצוקה רגשיים. שני עקרונות בסיסיים מאפיינים את "ער"ן: אנונימיות וסודיות. אנונימיות - הפונה אינו מזדהה בשמו וכתובתו ואינו חייב למסור שום פרט מזהה. העונה- אינו מזדהה בשמו ואינו מספק פרטים אודות עצמו. סודיות - תוכן השיחה נשאר סודי בין הפונה לתורן/ית העונה. מי המתנדבים? נשים וגברים מתחומים מגוונים: חינוך, ייעוץ ועבודה סוציאלית, רפואה, עריכת דין, הנדסה, שיווק, בנקאות, הייטק, צבא ומשטרה ועוד. איך מכשירים אותם? אחרי מיון ובחינת ההתאמה לתפקיד עוברים המתנדבים קורס ארוך של קרוב לחצי שנה. מה לומדים בקורס: בעיקר מיומנויות של הקשבה והתייחסות. לומדים להקשיב ללא ביקורת וללא שיפוט, להכיל את הפונה על מצוקותיו וקשייו. מספקים מקום לדבר בו על הכול. על מה שלא ידברו עליו עם בני הזוג, הילדים או חברים קרובים כדי לא לשדר תלות או מצוקה כדי לא להדאיג או להרגיז. לומדים למקד שיחה, להכיר סגנונות תקשורת, מחסומי תקשורת,

חסמים רגשיים. עוסקים בנושאים הרלבנטיים לפניות בתחומים של משפחה, זוגיות, גיל ההתבגרות, משברים, יחסים בין אישיים, מין, זהות מינית, סטיות מיניות. זקנה והזדקנות, יחסים בין דוריים, מצבי לחץ וחרדה, דיכאון, בדידות, מחלות נפש, אובדנות ועוד. מתנסים בהקשבה פעילה, אמפתית, מכילה, מאפשרת עוד זווית ראייה, פרופורציות אחרות. אחרי סיום הקורס מתקיימת תקופת חניכה. כול מתנדב חדש מקיים תורנויות עם שניים מן המתנדבים הוותיקים. רק אחרי שהמליצו השניים כי המתנדב החדש מוכן לתפקיד הוא מקבל היתר לקיים תורנות לבדו. כול מתנדבי ער"ן ממשיכים בלמידה וחניכה מסוגים שונים לאורך כול שנות ההתנדבות.

קצת סטטיסטיקה:

לער"ן מעל 1600 מתנדבים בארץ ובצפון אמריקה. (התורנים בארה"ב, ישראלים לשעבר דוברי עברית, מסייעים במתן מענה בשעות הלילה.) הקו של ער"ן פעיל 24/7 כול השנה. המענה בעברית, בערבית, ברוסית, יש קו מיוחד לחיילים, קו מיוחד לניצולי שואה ולאחרונה קו מיוחד לעובדי קופ"ח וקו לנפגעי חרדה מן הקורונה. ב-2019 מתנדבי ער"ן ענו ל-191.667 שיחות. בערך 22 פניות בשעה. 7667 מהן כללו תוכן אובדני. 820 שיחות הוגדרו שיחות אובדניות שהצריכו הפעלת נוהל חירום מציל חיים. רוב השיחות עוסקות במצוקה נפשית חריפה, קשיים ביחסים בינאישיים - עם בני משפחה, עם חברים, בהתמודדות עם אובדן ואבל, עם הזדקנות ומחלה. ברבע מן השיחות הבעיה השכיחה ביותר היא הבדידות. כיום מדברים רבות על המצוקה שבבדידות ובבריטניה אפילו מינו שרה מיוחדת לטיפול במצוקה הזו, (הלוואי עלינו ירידה לרזולוציה כזו בטיפול במצוקות הפרט.) בער"ן אנחנו חווים את עצמתה של המצוקה הזו בכול תורנות. הרבה מאוד מן הפונים הם נפגעי נפש. לעיתים הם נמצאים בהוסטלים, לעיתים בבתי הוריהם עד גיל מבוגר, לעיתים הם עובדים במפעלים מוגנים ומרוויחים שכר משפיל ולפעמים הם פשוט לבד.

בדידותם וקשייהם בהתמודדות עם יום יום רצוף מכשולים ומתסכל מכמירת לב.

אז איך זה עובד? מחייגים 1201. קו לחיילים ובני משפחותיהם 2201. קו לניצולי שואה 1-800-24-1201. באינטרנט - www.eran.org.il. אנחנו מקשיבים, מנסים למקד, לזהות את הצורך או הקושי, מאפשרים לדבר אותו, לבכות, לזעוק ולבטוח בסודיות השיחה. לפעמים אנחנו מאפשרים פשוט לקטר - קיטור היא אחת מזכויות האדם הבסיסיות.

אז אם יש לכם רגע חלש חייגו: 1201

3) הכדורגלן מהגטו - סיפורו של פטר אורבן (אייזנברג)

אור פורת

פטר אייזנברג (לימים אורבן) נולד בשנת 1921 למשפחה יהודית בעיר אוסטרבה שבצ'כוסלובקיה. הוא היה בנם השני של קלרה וארתור אייזנברג, אח לפאול. מגיל צעיר פטר היה פעיל נלהב בתנועת הנוער היהודית הנודעת "תכלת-לבן" וכן התבלט כספורטאי מוכשר. הוא עסק בסקי, בהוקי, באתלטיקה קלה, אך בפרט באהבתו הגדולה - כדורגל.

לאחר שהנאצים פלשו לצ'כוסלובקיה, בהיותו בן 21, נשלחו פטר ואימו לגטו טרזיינשטאט (הידוע בכינוי גטו טרזין). החיים בגטו היו קשים ממש, צפיפות מעיקה ותנאי סניטציה מחפירים. נקודת אור לפטר הצעיר הייתה ליגת כדורגל שהוקמה בגטו. מדי שבוע שיחקו קבוצות יריבות, קבוצות הטבחים, הקצבים, מחסנאים, חשמלאים, גננים, חברי אגודות ספורט יהודיות, קבוצות נוער ועוד. ליגת טרזיינשטאט הייתה כליגת כדורגל לכל דבר. השחקנים לבשו מדים על-פי קבוצותיהם, שופט הניף כרטיסים אדומים וצהובים לשחקנים וסיקור עיתונאי דיווח על המשחקים ותוצאותיהם. ספורטאים מפורסמים ואף מתעמלים אולימפיים השתתפו במשחקים שנערכו בגטו בכול יום ראשון. תושבי הגטו היו מגיעים בהמוניהם לצפות בתחרויות. הן שימשו כנווה מדבר באווירה האפרורית של הגטו והסבו אתנחתא מתנאי החיים האכזריים. ליגת הכדורגל החזיקה מעמד במשך כול תקופת קיומו של הגטו, כשלוש שנים, והפכה לפעילות החברתית המרכזית בגטו.

במרוצת התקופה התמעט מספר השחקנים בשל הרעב, המגפות ומשלוחי עצירים (טרנספורטים) לאושוויץ ומספר הקבוצות הצטמצם. פטר אייזנברג שגילה עניין רב במשחקים נבחר להחליף את אחד השחקנים שנשלח למחנה השמדה. תוך זמן קצר הפך ארבן לשחקן נערץ מאוד. עוברי אורח בגטו ביקשו ממנו חתימות, עובדי מזון חילקו לו תוספות ובנות הגטו היו מכרכרות סביבו כל העת. ארבן התפרסם עד כדי כך שאפילו הגרמנים שמעו עליו, היו מגיעים למשחקים ואף ליהקו אותו, בעל כורחו, לסרט תדמית על הגטו. בשנת 1944 גברו בעולם השמועות על השמדת היהודים והזוועות המתחוללות באירופה. בניסיון להפריך את אותן שמועות וכדי להראות לעולם שמצבם של היהודים טוב, הפיקו הנאצים סרט תעמולה בגטו טרזיינשטאט תחת השם "הפיהרר נותן ליהודים עיר במתנה". לכבוד הצילומים נצטווו אסירים לנקות את רחובות הגטו ופרחים צבעוניים נשתלו בכל פינה. פטר אייזנברג לוהק ככוכב הסרט, צולם משחק הגמר על אליפות הכדורגל של הגטו. היה זה משחק שהתברר אחר כך כמשחק האחרון אי פעם בליגת טרזיינשטאט. הייתה זו תקופה שבה התבוסה של הנאצים הייתה קרובה מתמיד. לכן זמן קצר לאחר מכן החלו הנאצים במסע חיסולו של הגטו. יושביו ששרדו נשלחו ברכבות למחנות השמדה שונים. פטר אייזנברג נשלח למחנה בירקנאו, שם הציעו לו הגרמנים לשחק כדורגל בתנאים מועדפים, עם אספקה טובה של אוכל ומגורים נפרדים. כאשר הבין פטר שמדובר במחנה השמדה, סירב לשחק. על-כן נשלח למחנה אושוויץ. בזכות כושרו וחוסנו הגופני שרד עד לשחרור המחנה במרץ 1945. כך הפך לאחד משני שחקני הכדורגל היחידים מליגת טרזיינשטאט ששרדו את המלחמה. עם סיום המלחמה החליט פטר לשנות את שמו מאייזנברג לאורבן, על שמו של סופר צ'כי מפורסם. הוא חזר לארץ מולדתו, צ'כוסלובקיה, שם החל ללמוד באוניברסיטה. הוא נשא לאישה את אהובתו אווה, מעריצה מימי תהילתו כשחקן, אותה הכיר עוד בגטו.

בשנת 1949 הזוג אורבן עלה לישראל והתמקם בעיר אשקלון. לזוג נולדו שלושה ילדים. במרוצת השנים השתלב פטר בחברה הישראלית, ביסס את מעמדו הכלכלי ואף הקים חברת בנייה מצליחה. אך לעולם לא שכח את אהבתו הישנה לכדורגל. הוא היה אוהד וצופה אדוק של משחקי כדורגל בטלוויזיה, עד יומו האחרון. פטר אורבן נפטר לפני כשנתיים, בגיל 96. סיפורו מונצח בספר אוטוביוגרפי שכתב, הנקרא "בעקבות עצמי". בספר מתוארים סיפור חייו ובעיקר פעילותו כשחקן כדורגל בגטו. פטר מוזכר בסרט "ליגה טרזין" שמספר את סיפורה המיוחד של ליגת הכדורגל בגטו.

(4) אגרת לחברי הארגון, למנויי "דיור מושלם" ולכל אזרחי ישראל

מה נשתנה הפסח הזה? ספק אם צריך לפרט. אלא שבפסח הזה אנו חושבים עליכם חברי הארגון בקהילת "פסגות כרמל" ומנויי "דיור מושלם", בבתיכם הפרטיים ובבתי הדיור המוגן שלנו, תוך הזדהות ותחושת סולידריות מלאה ועמוקה, אולי יותר מאי פעם בעבר. שכן כולנו שותפים מלאים לאותה חוויה. כולנו חוששים מהמגפה, כולנו חרדים מפני הלא נודע, כולנו מתייסרים מהסגירות המתמשכת בדלת אמותינו. אולם יחד עם כל אלה אנו חשים גם בערך המוסף אותו אנו יכולים לשאוב מהמערכת הקהילתית שלנו. אנו מעריכים ומוקירים את מנהלי הארגון במשרד, בקהילה, בבתי הדיור המוגן ובדיור המושלם הממשיכים, תוך הקפדה על ההנחיות הממלכתיות, לשמור על הקשר עמכם ועל מתן השירות, החברתי והמעשי. אנו, בוועד המנהל, מוסיפים לקיים התייעצויות והתוועדויות, באמצעים אינטרנטיים, טלפוניים ודיגיטליים, למען התעדכנות בהנחיות הממלכתיות וחשיבה יצירתית לשיפור איכות חיינו. אנחנו משוכנעים שבכוחנו, חברי הארגון, להתגבר על קשיי התקופה ועל המצוקות הנלוות, ושבידינו לסייע זאת לזה וזה לזאת ולהגיע לעידן חדש, אביבי, בהיר ומיטיב. אנו מאחלים לכם ולכולנו חג פסח מרנין ככל הניתן, בריאות טובה וידידות אוהבת.

הוועד המנהל: בני זוסמן – יו"ר, מיכה לימור, אורי פלד, סילביה ברג,
עוזי מנור, פיה פודושין, עידן אמריך.

אילנה זבירין

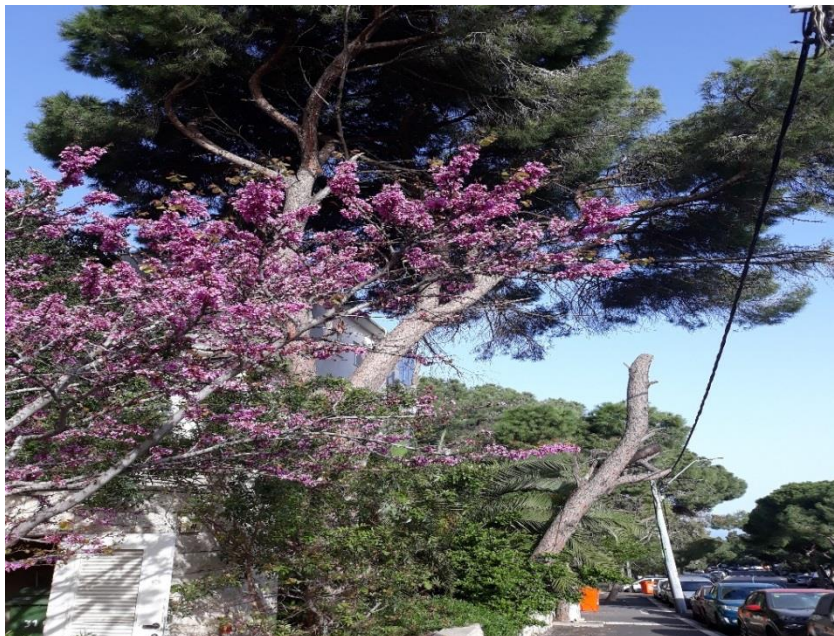
שוב גיליתי מוסיקה, ובמיוחד של באך. כאילו שלא הכרתי. אבל לשמוע בשקט, בנחת. דיסק במחשב. כיוון שמתקן הדיסקים האחר שלנו מקולקל, ולך תתקן אותו כעת... אז גלן גולד, שמרפרף על הפסנתר, זה שכבר מת לפני עשורים רבים מחמם את ליבי שוב ושוב. אין כמו רוגע כזה.

פרחים: גילוי נאות: אין לי גינה רק מרפסת, ובה מספר עציצים. אף אביב לא פרחו הפרזיות בצבעים כל כך בוהקים. אף פעם לא היו לך הרבה פטוניות, ובאילו צבעים! אפילו שתיל עגבניות השרי שלי עולה לגובה ולפעמים אפילו יש איזו עגבנייה קטנה. תענוג לצאת למרפסת. עכשיו כל יום רואים את שינויי הצמחים. בבוקר, בערב, ביום סגרירי ויום של אור. כן, זה עושה לי הרגשה טובה כל פעם מחדש!! הצמחים לא שמעו על הקורונה.

וטיול קטן, (כן, בטווח המותר) בין הבתים בכרמל מגלה שיש עדיין חלקות קטנטנות שאינן מכוסות אספלט ואינן גינה פרטית. ויש פרחי בר רבים, יש עקבות של החזירים, אצטרובלים ואבנים קטנות ויפות. כמה אני מעריכה את

המראות הללו!

6) שירים בימים של קורונה

זמירה ארז

נגיף מר

עד מתי ישתולל בחוצות?
עד מתי לא יתחבקו הבירות?
ילד קט מוחה דמעה,
מתגעגע לסבתא יקרה.
מביט איד בן לילה הנגיף הקטון,
הפך מאזוב בקיר לארז לבנון.
פעמי מרובותיו באים, חיל ורעדה.
חציו חודרים לנשמה.
רוח רעה נושבת,
העולם נעצר, הנפש מסתגרת.
איפה אני בתוך המערבולת?
צפה בחלל, אובדת.

אולי

מספרים שהאופק בהיר,
פתחתי חלון והבוקר האיר.
מספרים שהעולם יזדכך,
ובסופו של יום השמש לא תלך.
שהמחר יקוץ, ילבש ירוק,
פריחה תצלה בניחוח מתוק.
ספקות נקרעים לגזרים,
תכלת עוטפת את הטוב מבין המילים.
אולי יבואו ימים כענשת ברזל,
זקני העדה יריעו הלל.
לבי התמים מאמין,
מתחזק מול שמים כחולים.

7) 2 דעות מעוררות מחלוקת – על הרשימה המשותפת ועל השנאה שבתוכנו

רותי חשמונאי

לשתף את המשותפת

אני יהודייה שרוצה לחיות במדינה דמוקרטית, בארץ ישראל ובגבולות חוקיים. במדינה שחובתו של כל האוחז בתעודת זהות כחולה, לבחור בממשלה שתדאג לצרכי כול אזרחיה בשוויון. מטרת הבחירות כפי שהוצהרו ביושר על ידי חלק מהמפלגות הייתה להפטר מראש הממשלה ומהממשלה העכשוויים ועל כן זוכות מפלגות אלה ובראשן כחול לבן בתמיכת כמחצית מכלל האזרחים. אילו כחול לבן הייתה כוללת, ולו במעט, עקרונות שמאלניים, גם אני הייתי שוקלת לבחור בה. אך להבנתי ולאכזבתי, 'כחול לבן' מדגישה את השקפותיה הימניות באשר לביטחון, לכיבוש ולהדרת האזרחים הערבים. מצע המפלגה המשותפת, אינו ציוני ואין מצביעי מפלגה זו מאמינים שגאולתם תבוא מטוהר הציונות. המצע מבקש בצדק את המגיע לאזרחים הערבים. ראשי המפלגות הגדולות מצהירים שלא ישתפו את ה'משותפת' בקואליציה שהם מבקשים להקים, בעוד שלכל המפלגות הדתיות הם מבטיחים חלק גדול מהמלכות הנחשקת. אני חושבת שאם בתקציב המדינה משוריינים סכומים גדולים לתמיכה ביושבי ישיבות ולרווחת יושבי נחלות זרות, והמפלגות הגדולות מבטיחות להם מכול טוב, שאינו תורם להשבחת המפעל הציוני, בוודאי שמחובתנו לדאוג לכל האזרחים ללא הבדל בהשקפת עולמם גם אם אינה תואמת את חלומותינו. אני קוראת אפוא: שתפו את המשותפת!

ה"אנטישמיות" שלנו

נוכח האנטישמיות החוזרת ונשנית באירופה התעוררה בי המחשבה על התפתחות הפילוג וההסתה ששולטים בחברה הישראלית. האמנו שפה נבנה כור היתוך אך בנינו כור חיכוך.

מדוע בני אדם שונאים? מדוע אנשים מתחברים ומתחזקים בשנאת האחרים האם זה חוק טבע? האם הפחד מפני האחר והדבקות במה שמוכר הם שמונעים שיתוף גם כאשר הצרכים והמטרות דומות? אריך פרום, הפילוסוף הפסיכולוג הגרמני-יהודי (1900 – 1980) שואל, בין יתר מחשבותיו (בעיקר על אהבה) אם כאהבה כן השנאה הינם רציונאליים או שהן תגובות טבעיות? הוא מבדיל בין שני סוגים של שנאה: הראשונה שנאה כתגובה רציונלית והשנייה שנאה הטבועה באופי. אבי הפסיכואנליזה, זיגמונד פרויד, הגדיר את השנאה "כמצב אגו שמייחל להרוס את מקור האומללות שלו". אנגלה מרקל אומרת ששנאה זה רעל. יתכן שזה צורך אנושי כמו שהאדם מחפש אהבה כך הוא זקוק לשנאה.

אפשר שהמלחמות הן צורך ומשרתות את הכלכלה, את הפוליטיקה וגם את סכנת פיצוץ האוכלוסין. "בימים של מלחמה יש לשנאה מקום של כבוד, בדרך כלל מאחורי מסכה של פטריוטיות" אמר הסופר הווארד טרומן. נראה ששיטה זו מופעלת גם בשדות קרב אזרחיים כמו להכפשת ולהפלת יריבים פוליטיים. הגיבורים הגדולים מימים ימימה שהיו הכי נערצים היו הלוחמים, הרוצחים והכובשים ה'מופלאים' (יהושוע, דוד, אלכסנדר הגדול, יוליוס קיסר...). כוחות השנאה, מופעלים גם במגרשי הספורט, הלוחמים, הצופים והאוהדים יוצרים לעצמם אויבים. גם שוחריי הספורט יוצרים עוינות למתחריהם והופכים את מגרשי הספורט לשדות קרב. נשק העצמת שנאה מלכד ומופעל בכול האמצעים ולהשגת מטרות שונות. כדי להצדיק כישלון, נוח להאשים את האחר. אנטישמיות ממלאת את התפקיד בהצלחה במיוחד בעולם המערבי. אצלנו מופעלות האנרגיות ההרסניות בכול האמצעים להפעלת השנאות בין ערבים ליהודים, בין ספרדים לאשכנזים, בין דתיים לחילונים וכמובן בין ימין לשמאל.

8) ספר חדש האמת על עליית יוצאי אתיופיה

רעיה טילינגר

רצנזיה מאת רעיה טילינגר

הסיפור האמתי על המסע שלא תם

ספרו של דני אדינו אבבה בהוצאת "ידיעות אחרונות"

שנכתב על-ידי מי שהיה רועה צאן והפך לעיתונאי הראשון יוצא אתיופיה בישראל

לפעמים ספר מעמיד מראה מול פנינו וקורא לעצור, לחשוב, לעשות חשבון נפש. 'המסע לא תם' הוא ספר מן הסוג הזה. חשבתי שהכול כבר פורסם על העלייה מאתיופיה, כולנו קראנו והתרגשנו מהסיפור על מבצע 'משה' ומבצע 'שלמה', על קהילת היהודים המופלאה באתיופיה שיום אחד, במפתיע, עזבה את ביתה, צררה את רכושה הדל, העמיסה את ילדיה, אלה שלא יכלו לצעוד, על השכם ויצאה במסע רגלי מאתיופיה לסודן, בדרכה אל הארץ המובטחת – ירוסלם בפיהם, אליה כמהו והתפללו אלפי שנים.

הקהילה יצאה, כך הבנתי, מחיי חושך לחיי אור, לקדמה, להשכלה, לדמוקרטיה. היו אמנם קשיי קליטה אבל ככה זה כשמהגרים. אחרי שקראתי את ספרו של דני אדינו אבבה חשבתי שנית. אולי הסיפור הידוע שהתקבע במוחי הוא הנרטיב – הסיפור שכולם יודעים ושמחים להתגאות בו. יש מי שמעוניינים שזו תהיה הגרסה של המסד למה שהיה. צריך להרהר בה.

כך מספר דני אדינו אבבה: "גדלתי בבקתה קטנה בכפר היהודי טלמרו מצפון לעיר גונדר. כפר טיפוסי שבו כמה מאות יהודים התגוררו יחד וחיו בשלום עם הנוצרים והמוסלמים מהכפרים השכנים...כפר נידח, מנותק לחלוטין מהעולם המערבי....התמזל מזלי להיוולד במקום כזה ולחוות את החיים בימי קדם..." הפירוש המעשי של "בימי קדם": אין חשמל, אין מים זורמים. חיים במחיצת בעלי החיים של המשפחה ותפקיד הילדים מגיל חמש הוא רעיית העדר המשפחתי. אין בית ספר, הסופר דני אדינו אבבה לא ביקר בבית ספר עד עלותו לארץ בגיל שמונה? עשר? אין לו תעודת לידה עם תאריך, כך גם לרבים מיוצאי אתיופיה. וגם: "היינו משפחה ענייה אפילו במושגים של הכפר. אך גם אם לא היה לנו מאום, הייתי מאושר. להיוולד בכפר נידח, מנותק לחלוטין מהעולם המערבי, זו חוויה מיוחדת השמורה לאנשים מיוחדים. כמונו."

כאמור יום אחד קמה הקהילה ויצאה למסע. על פי התחקיר של דני אדינו אבבה ורון ברגמן יתכן ותכנון המסע היה כישלון של המוסד. ראש הממשלה אז, מנחם בגין, סבר בטעות כי היהודים באתיופיה חשופים לבצורת ולרדיפות אנטישמיות והורה להביא אותם מיד ארצה. המוסד לא בדק מה המצב האמיתי ועודד את היהודים לצאת מידית מן הכפרים שלהם במסע רגלי מפרך דרך המדבר לסודן והבטיח כי משם ידאג המוסד להעלותם לארץ. מחיר ההחלטה היה נורא: כארבעה אלפים מתוך עשרים אלף מתו בדרך. הנותרים נווטו למחנות פליטים בסודן ששהו בהם אז קרוב למיליון פליטים ממדינות אפריקניות שונות. את ניהול החיים במחנות ששוכנה בהם הקהילה נתן המוסד בידי ה'קומיטה' - הוועד. גוף שהוקם מקרב השוהים במחנות ותפקידו היה לאתר את היהודים במחנות, להעביר אליהם כסף ותרופות מאנשי המוסד בחרטום, בירת סודן ולקבוע את סדר העלייה לארץ. על מעללי חלק מחברי

הקומיטה - מגניבת כספים ועד אונס נשים שיטתי לא שמענו. מתקיים קשר שתיקה של העדה בנושא הזה עד היום. חלק ממבצעי המעללים הללו חיים בישראל וקיבלו תגמול מן המדינה על פועלם. אבבה אינו מהסס לקרוא לחיים במחנות תחת ניהול הקומיטה "אשוויץ של העדה האתיופית". חשוב להוסיף שלא כול חברי ה'קומיטה' היו כאלה. חלק פעלו בתחכום וגבורה ויש להם תפקיד חשוב בהבאתם של עולי מבצע 'משה'.

שמות הפרקים בספר ממשיכים ומספרים את הסיפור של דני אדינו אבבה והעדה האתיופית מעלותם ארצה :

- 'לבד, בדרך לחיים חדשים: הטיסה מסודן לישראל'.

עוד במחנות בסודן מסיבות שונות התפזרו חלק מן המשפחות וכך מצא את עצמו ילד כבן עשר טס לבדו בפעם הראשונה בחייו על רצפת מטוס הרקולס צהלי. בארץ פגש אבבה את אמו ואחיו ומאוחר יותר הגיע אביו.

- 'היהודי הנודד בין פנימיות: כך ניסה הממסד להפוך אותי לישראלי'.

רבים מהילדים הופרדו כבר בראשית קליטתם ממשפחותיהם ונשלחו לפנימיות דתיות בהשראת המפלגות הדתיות. הם הותירו מאחור הורים שהתקשו להתחבר לשפה, לסביבה ולתרבות השונה והאחרת אליהן הובאו. הניתוק הזה הוא קרע שובר לב וקשה לאיחוי עד עצם היום הזה. שמו של הפרק הבא מעיד על כך:

- 'כשההורים הופכים לילדים'.

יתר עלילות הממסד מתוארות בפרקים:

- 'הכבשים השחורות של הממסד הרבני: סערת הגיור של יהודי אתיופיה, 1985'.

- 'הדם בוער: פרשת תרומות הדם של יהודי אתיופיה 1996'.

על כול אלה נוספה הגזענות הידועה של החברה הישראלית ששבה ומתגלה בכול כיעורה בשנים האחרונות. הסיפור הממחיש זאת טוב מכולם בלשונו של אבבה: "כשהגיע תורי שאלתי אם אני יכול להגיע לגלי צה"ל....הקצין הסתכל עלי ואמר: "אני לא מבין, אתה נראה לי בחור בריא, למה לך להיות נהג

כשאתה יכול לתרום למדינה ביחידות אחרות..." האפשרות של נער אתיופי כתב בגלי צה"ל לא נראתה סבירה לקצין, שהגיע לפנימייה במסגרת ההכנה לגיוס. ואחרי כול אלה ולמרות הגזענות והאפליה הגלויה והסמויה מאז ועד היום הצליח דני אדינו אבבה, כנראה בזכות מרדנות, עקשנות וצימאון דעת עצום להיות הכתב האתיופי הראשון בגלי צה"ל, עיתונאי מוערך ב"ידיעות אחרונות" ושליח של ההסתדרות הציונית העולמית בדרום אפריקה. הוא בעל לאישה שאף היא עלתה מאתיופיה, אחות מוסמכת, אב לארבעה ילדים וגם מהם לא נחסכת תחושת האחרות והשונות בחברה הישראלית. סופר מוכשר שכתב בדם ליבו את הספר המרתק הזה.

"אני לא רוצה לחיות עם הזיכרון, עם תחושת ההחמצה, עם השאלה מה היה קורה אילו: איפה הייתי היום אילו היינו נשארים באתיופיה ולא עולים לארץ? שאלה!

להתראות בקובץ הבא!

מיכה לימור

התנ"ך, בלי קשר לכך אם דברי אלוהים חיים הם כתביו, או אגד סיפורים היסטוריים על עוללות ומוצאות ימי שבטנו, או אגדה או הגדה, מכיל הוא אין ספור דברי חכמה בענייני חברה, הומניות, אכזריות אלוהית ושררה. לכן אני כה אוהב קישורים המחברים פסוקי תנ"ך לימינו. אין אפוא כמו ימי הפסח כדי לשוטט בסיפור יציאת מצרים. בספר שמות, פרק י"ב, פסוקים כ"ב ו-כ"ג נאמר: "...ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו...ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף." ואללה, ממש דברי פרופסור איתמר גרוטו ומנכ"ל משרד הבריאות משה בר סימן-טוב משוחזרים מפי ראש הממשלה ומשוכפלים מפי שר הבריאות. "לא תצאו איש מפתח ביתו ואזי תדלג מעליכם המגפה". ההיגיון הבריאותי עתיק אם כן, אין חדש תחת השמש. בני ישראל נדרשו, על-פי המסופר, להסתגר בבית לילה אחד בלבד, ליל מכת הבכורות, אולם מיד אחר-כך יצאו למסע בן ארבעים שנה עד שהתנחלנו בארץ כנען. כמה יתמשך המסע הנוכחי עד שנגיע לארץ המובטחת? עד שנתנחל איש בלבבות רעהו? כלום תלמדנו מגפת הקורונה, תלמד את השורדים ממנה, שחומריות ובצע כסף וניצול אוצרות הטבע עד לשד אדמת היקום וטכנולוגיה מתוחכמת ומשבטת, אין בהם די להשגת אושר אנושי, בריאות ורוגע נפשי? מענה אוצר תקווה אני מוצא תמיד בשירו הנפלא של שאול טשרניחובסקי "שחקי שחקי על חלומות" (ביצועו של השיר מפיו של היקה האולטימטיבי אריק לביא הוא הנפלא ביותר לאזני):

שחקי שחקי על החלומות ,

זו אני החולם שח .

שחקי כי באדם אאמין ,

כי עודני מאמין בכ .

כי עוד נפשי דרור שואפת ,

לא מכרתיה לעגל פז ,

כי עוד אאמין באדם ,

גם ברוחו, רוח עז.

10 סיפורים מהפיליפינים בימי קורונה

אילנה זבירין

שבועיים – זו תקופה קצרה לשהייה במדינה גדולה כמו הפיליפינים. שהינו שם גם בצל התפשטות וירוס הקורונה בעולם. בפיליפינים זה לא הורגש והטיול שלנו היה חגיגה אמיתית של טעמים וצבעים. החוויות שלי הן תמיד אישיות ולא המלצת תיירים רגילה.

מנילה היא עיר צפופה ומלאה בכלי-רכב שונים ומשונים: ג'יפונים, מכוניות פרטיות שונות, אופנועים, תלת אופן, משאיות קטנות וגדולות, ואפילו עגלות רתומות לסוסים. למרות שיש מספר נתיבים נראה שכולם תקועים. ביום הראשון התברר שנסענו שעות למרחק קילומטרים ספורים. ביום השני הוכנה לנו הפתעה: שוטר פרטי!! קיבלנו לרשותנו שוטר אמיתי עם אופנוע ענק, תלבושת מרהיבה ועושה רושם. השוטר הזה נסע לפני אוטובוס התיירים שלנו ופינה לנו את הדרך. בשעת הצורך, סגר למעננו את נתיב התנועה הנגדי, כלומר נסענו בהנחייתו נגד התנועה, כשכל כלי הרכב הוסטו לשוליים. ממש שיירת מכובדים. החברים למסע התלוצצו שלו שמעו על כך עשירי ישראל ובעלי ההשפעה, היו עושים כך גם בתל אביב. אלוהים שישמור!! והרי האיש שלנו ממנילה לפניכם בכל הדרו:

מה הם ג'יפונים?

כמעט ולא ראינו אוטובוסים בפיליפינים. ג'יפון הוא כלי התחבורה הציבורי העיקרי. האמריקאים השאירו בפיליפינים, לאחר מלחמת העולם השנייה, הרבה ג'יפים צבאיים. כלי רכב אלו שופצו ונוספו להם מרכבים. כך הפכו למעין טנדרים שמשמשים את הכלל. כלי רכב אלו נעים בהמוניהם בכבישים, גם בפריפריה, וזו שיטת הנסיעה המקובלת. יש קווים שונים, הידועים לתושבים. ברכב יש כ-8 מקומות ישיבה (למערביים שכמונו) אבל כ-20 מקומות ישיבה למקומיים. הנוסעים ישובים כמו בטיוליות שהיו בישראל בזמן שהיינו בתנועות הנוער, כלומר אחד מול השני בחיכוך ברכיים, בצפיפות. כלי הרכב צבועים בצבעוניות ובדמיון. מטופחים למשעי ונקיים. על חלקם הגדול מוטבעות סיסמאות דתיות, שכן הפיליפינים הם עם קתולי אדוק באמונתו. הנסיעה כרוכה בתשלום, לפי מרחק הנסיעה. הנהג מחזיק את שטרות הכסף בין אצבעות ידו השמאלית, כשהוא נוהג בדרך כלל ביד ימין בלבד, בשיטה הפיליפינית הידועה: מחיר שונה לכל נוסע, וכך בין אצבע לבוהן מרחק מסוים, בין קמיצה לזרת מרחק שונה ומחיר שונה. ממילא זוחלים לאט...

ויש גם גיבוש משפחתי בזמן נסיעה....

"כלי רכב" אחר, מיוחד לכפר מסוים שבתיו מצויים לאורכה של מסילת ברזל ישנה שאינה בשימוש. אין צורך להכביר במילים: הנוער המקומי בנה את המרכבים ומסיע אותם בעזרת כוח השרירים מרחק של כמה דקות לאורכו של הכפר, ועל הפסים הישנים. בנסיעה זו ראינו את בתי הכפר, חנויות, ילדים שרצו אחרינו זקנים שברכו אותנו בשלום.

הפיליפינים משופעים במים ובנהרות, והרי ידוע שהנהרות משמשים ככלי תעבורה מקובל וכן כאמצעי להעברת סחורות. שטנו בקאנו, שניים שניים, עם קסדות על הראש וחגורות הצלה, (כלל שחל רק על תיירים, כמובן). שטנו במעין "סירת תענוגות" מקומית, שכן קיבלנו עליה ארוחת צהריים, ותזמורת קטנה שליוותה אותנו במהלך השייט. בסירות שלידינו היה הבידור מורכב מלהקת רקדנים מקומית. אפשר היה לעבור בעזרת גשרון ואנשי הצוות מסירה

לסירה, ולהנות מהריקודים והמוסיקה. שטנו בסירה שמצויה בכל הפיליפינים בווריאציות שונות, והינה דומה לקטאמארן, ולה שני מייצבים בצדדיה ליציבות. האמינו לי, כששטנו בין האיים ליד אל נידו, יום שלם בים, בין איים קטנטנים, מסולעים ולא מיושבים, ובסופו של יום עברה עלינו סערה, רוח וגשם זלעפות, חשבתי כמה טוב שהסירה בנויה כך. (ראה צילום בעמוד הבא)

כלי רכב אחר: רפסודה (גילוי נאות: אני לא בין האמיצים, תודה למי ששלח לי את התמונה..)

ומשהו מיוחד אחר: בפיליפינים נהוגים וחביבים עדיין קרבות תרנגולים, מה שכבר מזמן אסור כמעט בשאר העולם. אי לכן רואים הרבה חוות לגידול תרנגולי קרב. תרנגולים אלו נראים ענקיים וצבעוניים להפליא. חבל שבכל קרב יפצע אחד מהם למוות.

ומשהו בעניין זיכרון העבר:

בפיליפינים נהרגו חיילים אמריקניים רבים בזמן מלחמת העולם השנייה. בכל האזור היו קרבות מרים. בבית הקברות במנילה קבורים קרוב ל-200.000 חיילים ביניהם גם יהודים. האתר מאוד מרשים בגודל, באחידות, במוזיאון הקטן שלידו, בפסיפסים הענקיים שעליהם מתוארים הקרבות המרים. לא ידעתי שזו העיר שמאד הופצה עד כדי שנהרסה כמעט כליל. האמריקניים נערכים בפיליפינים, וכפי הנראה גם משפיעים מאוד על הכלכלה והפוליטיקה. הרבה חומר למחשבה.

והערה למחשבה בעניין העובדים הזרים שאצלנו:

לפני נסיעתי לפיליפינים הכרתי מעט עובדים זרים, ביניהם גם פיליפינים. מצד אחד נוכחתי לדעת שתנאי החיים אצלם בבית, התעסוקה, המשפחה, הרכוש, השכר, תנאי הביטוח הרפואי, האוכל אינם דומים כלל למה שנהוג אצלנו. ברור שבישראל הם מקבלים תנאים נהדרים!! מצד שני - לאור הגישה השונה כלפיהם כאן בארץ, גישה המפלה אותם מול הנהוג אצלנו, אולי צריך לשקול כל פעם מחדש מה האנשים האלו עושים עבורנו, עבור חולינו וזקננו...

11) המלחמה באנטישמיות בגרמניה

רפי סיאנו

התנועה של אנטישמיות פוליטית, להבדיל משנאת יהודים מסורתית, דתית-נוצרית, נולדה בשליש האחרון של המאה ה-19. לראשונה הצליחו חברי פרלמנט עם מצע אנטישמי להיכנס לפרלמנט הגרמני (1890). התוכנית של האנטישמיות הפוליטית כללה "הקטנת ההשפעה היהודית" וביטול זכויות האזרח של היהודים, שוויון זכויות אשר הונהג רק מספר שנים קודם.

כתגובה נולדה בעשור האחרון של המאה ה-19 תנועה נגדית בגרמניה ובאוסטריה בשם "התאגדות להגנה בפני האנטישמיות" (Abwehrverein). בין יזמיה היו כמרים ומדענים ידועים, ביניהם

הפילוסוף רודולף שטינר (Rudolf Steiner), ההיסטוריון החשוב תיאודור מומזן (Theodor Mommsen) והאסטרונם ופילוסוף פרידריך וילהלם פרסטר (Förster).

בשיאה נמנו בהתאגדות כ-20,000 חברים. בשנים 1891 עד 1924 פורסמו עלונים שנקראו "מודעות" ובשנים 1925 עד 1933 הופצו "דפי הגנה" שבועיים. באחד הפרסומים הראשונים הוכרז: "רוצים אנו להילחם במתנגדינו בנשק האמת והעובדות". אך כבר ב-1894 נאלץ תיאודור מומזן לקבוע ש"עם ארגומנטים של תבונה אי-אפשר לשכנע את האנטישמים". ב-"Abwehrverein" חברו נוצרים ויהודים יחדיו.

בשנת 1893 נוסדה בברלין ה"האגודה המרכזית של אזרחים גרמנים בני הדת היהודית" שעם חבריה נימנו קהילות יהודיות וגם בודדים.

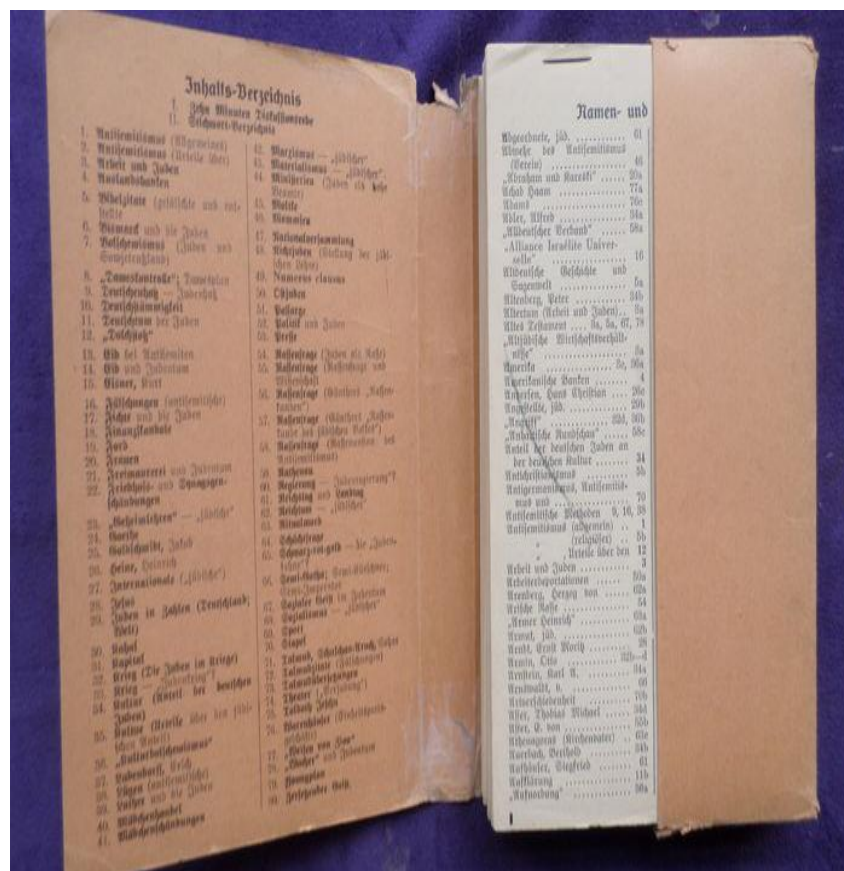
(Centralverein deutscher Staatsbürger jüdischen Glaubens-C.V.)

משך השנים גדל הארגון ונחשב כמייצג העיקרי של יהדות גרמניה עד לעליית הנאצים לשלטון. בעקבות חוקי הגזע שנחקקו על-ידי הממשל הנאצי בנירנברג (1935) נשללה האזרחות מיהודי גרמניה והארגון נאלץ לשנות את שמו ל"האגודה המרכזית של היהודים בגרמניה". שנה לאחר מכן, עם החרפת הרדיפות שונה השם ל"האגודה המרכזית היהודית". היו גם שנים בהן אורתודוקסים וציונים חריו את האגודה מטעמים אידאולוגיים אך הארגון נחשב כמייצג המרכזי של היהודים הגרמנים.

ב-1919 ייסד ה- C.V. הוצאה לאור בשם "פילו" לקידום המלחמה באנטישמיות. במסגרתה הוצאו פרסומים רבים וביניהם לקסיקון יהודי מקוצר, ה"פילו-לקסיקון", ואוגדן בגודל 18 x 13 ס"מ בשם "אנטי-אנטי, עובדות לשאלה היהודית". המידות הקטנות של האוגדן נועדו לאפשר הכנסתו של הספרון לכיס ולשלפו בכל רגע נחוץ. התוכן כלל כ-80 נושאים, ערוכים כך שהיהודי המותקף יצויד בטיעונים בעת וויכוח. לדוגמה: פרק 35: תרומתם של יהודים לתרבות הגרמנית; פרק 40: יהודים וסחר בנשים; פרק 62: יהודים ובנקים; אפילו מידת הרעש שיהודים מייצרים לעומת הרעש של הגויים מהווה נושא. כמובן דנו גם בהשתתפות היהודים במלחמות של גרמניה. החל משנת 1924 הודפסו וחולקו כ-40,000 יחידות. ה-"אנטי-אנטי" נקראת כמו תשובה מפורטת להתקפות של הנאצים.

כידוע נכשלו כל המאמצים והמלחמה באנטישמיות חודשה אחרי השואה. לאחרונה נוכחנו לדעת שממשלת גרמניה, משטרת גרמניה, ממשלות אוסטריה, שווייץ, מוסדות אירופיים וארגונים יהודים שונים מינו "מטפל באנטישמיות", פקידים שתפקידם להילחם באנטישמיות. לצידם עומדים גם חוגים כנסייתיים. בימינו מדביקים על קירות בערי גרמניה כרזות בנוסח "יהודים הם אנשים כמוך". דיווחי עיתונות מספרים שהמפלגות האנטישמיות מתחזקות. האם נראה אי-פעם סוף לשנאת היהודים? שני רכיבים חדשים נוספו לסוגיה זו והם הסכסוך הישראלי-פלסטיני והמתח הדתי יהודי-מוסלמי. גם וויכוח זה חומק מכול תפיסה רציונאלית. מצער שגם במדינת ישראל מתגלות תופעות של שנאה

על רקע גזעי שמחלישות כל עמדה מוסרית בנושא. אל נשכח שהמוסר היה במשך מאות שנים הנשק הבלעדי של היהודים.

מיכה לימור

בלבול

כולנו מבולבלים. לא מבינים את הקורונה, לא את ההסברים הסותרים והמנוגדים למהותה ויעדיה שמעלים פרופסורים לכאן ולכאן, לא את ההנחיות העמומות והמורכבות שמנחיתים עלינו ראשי המערכת הלאומית ומנהיגיה. כנראה שגם הם מבולבלים. ממשנת מדעי החברה הפונקציונליסטית ניתן לשלוף הסבר ודאי אחד: כשקצרה ידם של ראשי הממסד הפוליטי והשלטוני מלהושיע, תמיד יטילו את האחריות על העם. "אם תישארו ספונים מאחורי קיר ובריח לא תידבקו". פשוט וקל. כמו אותה מטאפורה ששמעתי אמש: משקצרה ידה של המשטרה להילחם בפורצים לבתים או למצער לתפסם, תציע לנו כולנו להישאר כל הזמן בבית. "לא תעזבו את הבית" יאמרו "לא תהיינה פריצות". הנה התובנה שינקתי אנוכי מן הבלבול הזה והיא על אחריותי בלבד ומחייבת רק אותי: הדרך הפשוטה והיעילה ביותר להיאבק בקורונה, בעודך בריא, היא להתמגן במסכה, לא להתקרב לזולת, כל זולת, ולשמור בקפדנות על כללי היגיינה. כן, וגם לקיים פעילות גופנית שמעודדת את מנגנוני החיסון בגוף.

אני מצדד בבחירתה של הבדרנית ציפי שביט להדליק משואה לתפארת מדינת ישראל. הנושא שבחרה השרה מירי רגב לאירוע הפופולרי הוא 'הישראליות'. לישראליות פנים חיוביות רבות. טכנולוגיה, הייטק, מדע, צבא, יצירתיות, עוד ועוד. ציפי שביט הייתה בצעירותה קומדיאנטית משעשעת והיפר אקטיבית, בבגרותה עדיין היפר אקטיבית וקצת פחות משעשעת ובגיל השלישי – עכשיו – פתטית ווולגרית. היא בהחלט משקפת פן אחד בתהליך צמיחתה של הישראליות ולכן ראויה להדליק משואה.

13) מהמוות השחור עד ימי נפוליאון

רפי סיאנו

"בימים הראשונים של חודש אוקטובר 1347 שתיים-עשרה ספינות-מפרשים שברחו מחרון אפו של אלוהים בגלל פשעיהם נכנסו לנמל של מְסִינָה שבסיציליה. המלחים הביאו מחלה כה אכזרית בעצמותיהם, כך שכול מי שדיבר מילה אחת אתם נדבק במחלה ולא ניצל ממוות". כך תיאר נזיר את תחילתה של מגפת הַדֵּבֶר שהובאה ע"י סוחרים איטלקים מאסיה לג'נובה ופירנצה. שם, בימי הדבר, כתב ג'ובני בוקצ'ו את חיבורו האל-מותי "דקמרון" המתאר את החיים בצל המוות. למחלה לא היה מרפא ובוקצ'ו כתב "אח ברח מאחיו ומאחותו, דוד עזב את בן דודו, נשים עזבו אישיהם, אבות ואימהות הפקירו את ילדיהם מפחד מהמחלה..."

היום ידוע שאת הַדֵּבֶר הביאו לאירופה הפשפשים שהתיישבו על חולדות שחיו באניות. אך בימים ההם טרם ידעו להסביר את התפשטות המחלה האיומה שגרמה לאבעבועות שחורות ולכן נקראה "המוות השחור".

אסטרולוגים קבעו שמצב כוכביי הלכת שבתאי, צדק ומאדים הם שגרמו לכך. הדבר חצה את אירופה והגיע בינואר-פברואר 1348 לשווייץ, צרפת, גרמניה ולבסוף גם לאנגליה.

הרוזן מסבויה (חבל צרפתי שגובל באגם ג'נבה) כלא מספר יהודים בטירת שיון (היום אטרקציה לתיירים) שעל שפת אגם ג'נבה ובעיניים הוציא מהם את ה"ידי" שהם שהרעילו בארות והפיצו את הדבר. כך נמצא האשם: היהודים. מהר מאוד הגיע המידע לאֶלזס ולדרום - גרמניה והתפשט עד בוואריה. ב-14 לפברואר 1348 הועלו על המוקד כאלפי יהודים משטרסבורג. המונים מוסתים המשיכו בפוגרומים ורציחות בערים ועיירות לאורך נהר הריין. חובות הגויים ליהודים נמחקו ורכוש היהודים נשדד. פה ושם ניסו מנהיגים כנסייתיים ואצילים להגן על היהודים אך לרוב ללא הצלחה. הגזירה הגיעה עד שלזיה, יהודים שיכלו ברחו לפולין. מלך פולין קזימיר III (שלט מ-1333 עד 1370) קבל אותם בזרועות פתוחות. כוונתו הייתה לאכלס את ארצו המשוועת למתיישבים והוא הזמין גרמנים, אך קבל גם את היהודים. בתקופה הזאת התפתחה שפת היידיש שהיא ערוב של גרמנית ימיי ביניימית בתוספת מילים סלביות או מקומיות שונות.

גרמניה כמעט התרוקנה מיהודים, נותרו שם רק משפחות יהודיות בודדות ועניות. מהתחלת המאה ה-16 יש דווחים על קבוצות יהודים שהתארגנו יחד עם שודדים נוצרים וחיו ביערות והפכו את המרחבים למסוכנים לנוסעים. מעיד על כך ספר בשם liber vagatorum (בערך 1510) על המצב בדרכים ובספר זה מילון של שפת הקבצנים והשודדים המכיל מילים רבות בעברית. חלק נשמר עד היום כמו "schmire stehen" (לשמור), meloche (מלאכה), mischpoche (משפחה), ganove (גנב) וכו'. עדות אחרת נמצאת במחזה של המשורר פרידריך שילר (1759-1805) "השודדים", בו אחת הדמויות הוא יהודי. לאט לאט חזרו יהודים לכפרים ויצרו קהילות שדבקו באמונה ובמנהגים שלהם.

העוינות של הנוצרים תפחה ביתר שאת. הכנסייה כנתה אותם רוצחיי אלוהים, המנהגים המוזרים של היהודים, השפה בה השתמשו ביניהם, העיסוק במקצועות בזויות כגון מסחר בבגדים משומשים, במשכון, בהלוואות בריבית וברוכלות השניאו אותם על שכניהם הנוצרים. באותם ימים גם התפתחו שני מעמדות חדשים: "השתדלן" ו"יהודי החצר". השתדלן ייצג את הקהילה בפני השליט, המפורסם בהם היה יוסל מרוזהיים (1480-1554) יוצא אָלזס. הוא עמד על זכויות היהודים והציגם בחצרות של המלכים והקיסרים בתקופתו. נתנו לו גם סמכויות שיפוט בין יהודים לבין נוצרים.

בימים ההם גרמניה התפצלה ליחידות פוליטיות כגון רוזנויות, דוכסיות, מלכויות וערים עצמאיות. מצב זה היטיב עם היהודים כאשר גורשו מיישוב אחד מצאו מקלט בכפר או עיר בשכנות. כמובן היו אלה חיים בצל רדיפות תמידיות. למען זכות תושבות ארעית שלמו שוב ושוב מיסים. באותו זמן התפתח גם מעמד של "יהודי החצר". היו יהודים עשירים שנתנו הלוואות לאציל או אפילו למלך. לא מעט צאצאים של שודדים הפכו לאנשי מסחר ובנקאים מכובדים. האצילים לא שאלו מאין היה ליהודי הכסף, העיקר שסיפק את הסחורה. מעמד מעניין נוסף בא לעולם: הרופא היהודי. באוניברסיטת פדובא אפשרו ליהודים ללמוד רפואה. ידועה היא רופאת העיניים, 'צרלין' מפרנקפורט שעל המיין בערך ב-1430. למרות כל הרדיפות והקשיים הרבים, ידוע על מקרים בודדים בלבד של המרות דת באותה תקופה. עם פועלו של משה מנדלסון (אמצע המאה השמונה-עשרה) דברים התחילו להשתנות. אך ככלל בשביל היהודים נמשכו ימי הביניים עד שלהי המאה התשע עשרה, עד ימי נפוליאון.

עריכה לשונית: רותי חשמונאי

רופא יהודי עם כובע טיפוס כי שיהודים חויבו ללבוש

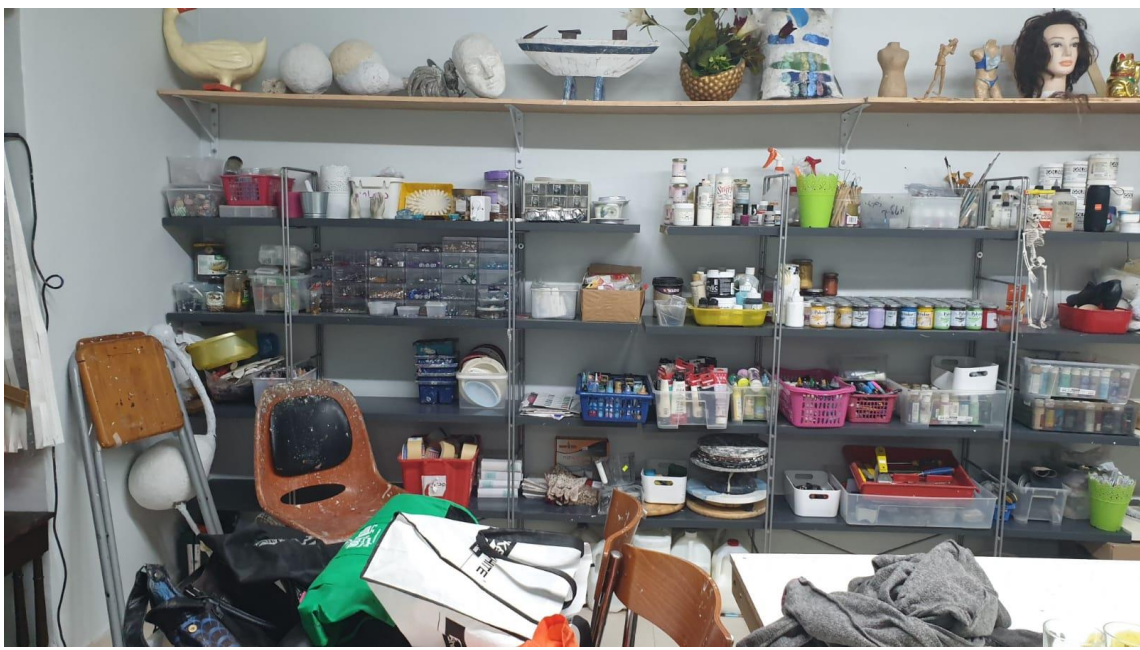
מתוך ספר שהודפס ב-1487 באוגסבורג, גרמניה.

אילנה זבירין

לפני כמה שנים לקחתי קורס ליצירה בעיסת נייר. כיוון שהעיסוק מצא מאוד חן בעיני, התגלגלתי לי והצטרפתי לחוגים שונים. ראיתי כי טוב ורציתי להמשיך במסגרת נעימה ומתאימה. במקרה שמעתי מאחת ממכרותי על פרידה. התברר לי שלפרידה סטודיו בעתלית ובו היא מדריכה לאותו סוג של אומנות. מה מיוחד ביצירה מעיסת נייד? ובכן כמו כל סוג של אמנות הדבר תלוי במי שיוצר, ביכולתו והתמדתו והשפעת המורה שלו. לא אפרט את כל שיטות ואפשרויות העבודה. בגדול, אפשר לחלק את השיטות לעיסוק בעיסה העשויה מגריסת נייר, ולשיטה שבה מדביקים פיסות נייר. החומרים הם אין סופיים. ניירות שונים, דבקים, חוטי מתכת, "בצק" נייר, חרוזים וקישוטים שונים. קרטון, עץ, ומה לא. חלק עובדים לפי דוגמא ומעתיקים אחד לאחד, וחלק – לפי הדמיון. כמובן, שהשילוב בין כל השיטות הוא המצוי. כל אחד לפי כשרונו ודמיונו. יש כמובן היום הרבה אתרים באינטרנט הגורמים להשראה ובראשם אתר ה"pinterest".

לי אין רקע באמנות פלסטית, לבד מהעובדה שתמיד עסקתי באי אלו עבודות יד, ושלמדתי קורסים בהיסטוריה של האמנות ואני פריקית של מוזיאונים בכלל. אצל פרידה. לפחות בהתחלה, היה משטר: פרידה "גורסת" כל מה שלא טוב מבחינת הפרופורציה.. לא תמיד התאים לי. אבל נפשנו נקשרה זו בזו. לפרידה אישיות חמה, מכילה, מחבקת, איכפתית. במשך הזמן למדה להכיר אותי. אצלי הסרגל בנוי אחרת, והידיים, מה לעשות, לפעמים כמו פיקאסו, רק בפחות כישרון. ומה המיוחד בסטודיו בעתלית: שני דברים. קודם כל מה שיש בו. זה מחסן אין סופי של חומרים וכלים.

אבל הדבר השני, והכי חשוב הוא מי שנמצא בסטודיו. הסטודיו פתוח למשתמשות פעם בשבוע להרבה שעות. זה לא שיעור, אלא סדנא בה אפשר לקבל עזרה והנחייה. מה שחשוב זו החבורה. מלבד פרידה יש את ביאה, זו שיודעת לפתור כל בעיה הנדסית. וישנה שריתה, ההשראה לכל האמנות. מינה שמתמידה ללא הפסקה. ואז הנספחות: אחותה של.. המחוננת של.. השכנה של.. ואני- שהגעתי רק בהמלצה, ונראה לי שערכו לי ללא ספק מבחן כניסה לפני 7 שנים. אה, וכן, רוב במשתתפות דוברות ספרדית, כל אחת בניב שונה. גילוי נאות: אני מבינה לא רע, והודעתי מההתחלה שיזהרו! אז לבד מההשראה ההדדית, העידוד הכללי והאווירה הטובה יש לנו יום שלם של כיף.

הגדרנו מזמן שזה חוג של "לשכוח מהצרות והבעיות". חלק מהמינהגים זה להיות נחמד. להביא אוכל לצהריים מהבית ואז ב-1230 ביאה מתחילה להכין סלט ירקות גדול (ובשביל אילנה בלי בצל, בבקשה!!), כל אחת פותחת את קופסתה, חולקים בכל, מחממים בתנור או במיקרוגל, יש מקרר לעודפים, ואם יחסר אז יש סופר קרוב. אוכלים מסביב לשולחן העבודה הגדול, מזיזים את החומרים והכל שמח. לאחרונה החלטנו לתרום מעט לשימור כדור הארץ והפסקנו להשתמש בכלים חד פעמיים. תמיד רבים למי הזכות היום לרחוץ את הכלים. כלל ברזל: מותר ואפשר לדבר על הכל. שיחת בנות וגם פוליטיקה, אבל מה שיוצא מהסטודיו זה רק עבודות ולא רכילות. לצערי אני לא מגיעה כל שבוע כמו הרוב. אבל אחרי כל יום כזה בעתלית בסטודיו, אני חוזרת עייפה, מלוכלכת, בבגדי עבודה של "פסל מקצועי" ומאושרת. ולאחר שאחרי שבועות רבים של עבודה גם יוצא משהו שאני מרוצה ממנו- דייני. הרי לכם תמונה אחת של דרקון - עבודה שלי מלפני שנים אותה תרמתי למחלקה הסיעודית בפסגת חן. כשתגמר הקורונה אפשר יהיה לראות...

15) ניצול עימותים שבטיים לצרכים פוליטיים

– ישראל 2020

מיכאל מאיר – ברודניץ

מדוע בני האדם נמצאו תמיד במאבקים בלתי פוסקים עד כדי מלחמות זה עם זה? למה אנשים הקדישו תמיד אנרגיה רבה למחלוקות על נושאי כלכלה, חברה, אמונה, או זהות ולעיתים אף הגיעו לעוינות, ושנאה הדדית עד כדי אלימות? כנראה קיימים גורמים עמוקים בטבע האדם המייצרים איבה הדדית זאת. ככלל, אנשים מתארגנים סביב נושא כלשהו כדי לרכז מספר תומכים גדול במידת האפשר, לצבור כוח ציבורי גדול ולהשפיע על פי עמדתם בקבלת החלטות ציבוריות בעניינים פרקטיים או רעיוניים שבמחלוקת. אלא שבפועל לעיתים ההתארגנות אינה בהכרח לפי נושא העימות אלא לפי הגדרת זהות היריב. במקרה הישראלי יש הרואים במפלגות הפוליטיות השונות ייצוג לארבעה מגזרי חברה קבועים – אשכנזים, מזרחים, חרדים וערבים.

אלה הופכים למסגרות לניהול מאבקים. אלא שחלוקה זאת אינה תואמת בהכרח את מהות המחלוקות הפוליטיות בעניינים השונים עצמם.

כיצד נוצר העיוות הזה? אפשר לזהות שתי צורות התארגנות היוצרות שני טיפוסים חברה:

1. חברות "שבטיות" המבוססות על תחושת השתייכות קבועה של פרטים לקבוצות סמכות מוגדרות – שבט, דת, משפחה, לאום, גזע, מוצא – שעל פיהן יקבעו עמדות.

2. קבוצות אנשים "דמוקרטיות" המתארגנות לקידום אינטרס או עמדה משותפת של פרטים לעניין מוגדר – אידיאולוגי, כלכלי, מדיני, שלטוני, מעמדי סביבתי וכדומה.

מקובל להכליל שהתארגנות שבטית-שיוכית קבועה מאפיינת חברות מסורתיות ואילו התארגנות פרטנית דמוקרטית מאפיינת חברות מודרניות, ליבראליות. אולם הבחנה זו בין חברות שיוכיות לחברות פרטניות היא פשטנית ולא מספיק נכונה במציאות: גם בתוך חברות מסורתיות היו התארגנויות פרטניות לעימות בנושאים נבחרים שפיצלו את המבנה השיוכי ההירארכי שלהן ובמסגרתן נערכו מאבקים בתוך חברות מסורתיות למשל על מלוכה, ירושה, חלוקת סמכויות, גבולות שלטון אזורי וכדומה. לעומת זאת גם בתוך מסגרת חברה מודרנית הרואה עצמה כפרטנית ליברלית ודינאמית נמשכים מאבקים לפי מסורת השתייכות קבוצתית קבועה, למשל נאמנות לליכוד, המהווה בסיס יציב להתארגנות אקטואלית לנושאים שונים ומשתנים. וזו הבעיה הפוליטית בישראל.

בדמוקרטיה הישראלית השתלטה תדמית של קישור בין מפלגות לבין קבוצות זהות ששורשיהן במבנה העדתי של העם. בניגוד לעקרון הפרטני הדמוקרטי מתקיימות במסגרת הליברלית לכאורה גם מסגרות התייחסות שיוכיות מקובעות הפועלות בשם קבוצות כמו דת, מוצא אתני או עדתי, ותק בארץ, קשרי משפחה אזור מוצא וכדומה.

נאמנויות של קבוצות שיוך כאלה למסגרת פוליטית מפלגתית זו או אחרת נחשבות קבועות ומשמשות במאבקים בחברה. כך מתנהלים העימותים לא רק לגופו של עניין על סוגיות עקרוניות מדיניות ואמצעים למימושן אלא בעיקר כמאבקים המדגישים את השיוכיות של קבוצות המשנה ורוב המאמצים הפוליטיים מוקדשים לאיבה הדדית.

נראה לי שבישראל הטשטוש בהתייחסות לנושאים שונים בין שיקולים ענייניים לבין עמדות קבוצות השתייכות פרצו למרכז במות הדיון הפוליטי. כיום הדיון לגופם של ענייני ציבור עומד בצל הדיון לגופן של קבוצות ההשתייכות של המתדיינים תוך דגש וטיפול טינות, התחשבנות היסטורית על עוולות כביכול, וטיפול ניגודים ועוינות ביניהם, עד כדי שנאה. כתוצאה, ההתחברות של קבוצות מתרחשת גם אם אין התאמה בין עמדתן בעניין מסוים לבין אינטרס קבוצות הזהות ההיסטוריות המגויסות לתמוך בכך.

השאלה המטרידה היא באיזו מידה התארגנויות פוליטיות לפי מערכות שיוכיות מזיקות למשטר דמוקרטי המבוסס על חקיקה מודרנית וליברלית?

לקראת תשובה על כך יש להעיר שתי הערות מקדימות: האחת שרוב האנשים, ולא רק בישראל, משתייכים לקבוצות שיוך אחדות. למשל אנשים יכולים להיות בעת ובעונה אחת סוציאליסטים וגם דתיים, יהודים וגם ליברלים. לכן הנחה של הזדהות שיוכית חד-ממדית היא הכללה מוטעית. אלא שנוח יותר לתקוף זהות, תכונות ותדמיות של קבוצות שיוך ודימויים של נציגיהן מאשר לקיים איתן דיונים מעמיקים בסוגיות כלכליות, חברתיות, ערכיות או ביטחוניות. אנו מעדיפים לקיים עימות עם יריב סטראוטיפי על התמודדות עם עמדותיו ומוותרים על ניסיון לקיים אתו דיון ומשא-ומתן פתוח המיועד למצוא הסכמות ופשרות. אולי גם כלפי עצמנו אנו מעדיפים להתמודד על רעיונות לא לגופם אלא כקבוצת משנה שיוכית בעימות עם אחרים במצב דומה. בין הסיבות לכך קיים החשש מצורך צפוי בויתורים כתוצאה מדיון ענייני עם הצד השני שיגרום להחלשת הקבוצה, ודאגה מהחלשות החיבור הפנימי בתוך השבט שלנו ופגיעה בתדמית קבוצתנו לקראת עימותי המשך.

גם לתקשורת נוח יותר לדון בסוגיות פוליטיות ובמאבקים סביבם לא כהתמודדות על נכונות של עובדות, הנחות, תהליכים ומדיניות המתאימה ליעדים כאלה או אחרים אלא כסיפורים על מעשים והתבטאויות של העוסקים בפוליטיקה. לציבור גם נוח יותר לעסוק בפוליטיקה רכילותית על דיונים ענייניים.

לכן לדעתי התארגנות פוליטית תוך הדגשת ההתעסקות וההזדהות עם סיסמאות של קבוצות שיוכיות ותדמיות של האנשים המנהיגים את הקבוצות שלהם - מזיקה לדיון, לא רק מבחינת הורדת רמתו אלא מבחינת טשטוש נושאי הדיון. כמובן שעצם האבחון של בעיה זו בפוליטיקה הישראלית ובוודאי גם במקומות אחרים אינו חדש ואינו מביא תועלת רבה. האם בתקופה של השתלטות מדעי התעמולה וכלי תקשורת ההמונים על תודעתנו אפשר לעשות משהו לטובת העמקת הדיון הענייני המשותף בנושאים הציבוריים? מאז יוון העתיקה ידועות סכנות שלטון הדמגוגיה על ההמונים, בורותם ושטחיותם ומולה מוצב רעיון 'שלטון החכמים' המוליך לדיקטטורות כאלה או אחרות. בימינו מגבירים אמצעי התקשורת והתעמולה סכנות אלה עם מידע שקרי ועומס ידע מורכב ומיד. אך יתכן ואמצעים אלה והתגובה עליהם גם ינגישו את הדיון לציבור ויתנו בעתיד לקיים צורות דיון והחלטה רחבות ומעמיקות מהקיימות.

16) מתכון לבשלניות / בשלנים – צ'אטני הודי –

לזמן הפנוי (חחח...)

חיים ישראלי – המנכ"ל

הודו לה כי טוב - מתכון קליל מהודו הרחוקה:

חיבתם של היהודים להחמיץ מלפפונים (ולפעמים גם פנים), לכבוש בשר דגים (ואת יצרם), להכין ריבות לא פסח גם על משפחתי. נזכרתי בסיפור שאמי הייתה מספרת בכל הזדמנות על "ריבת התפוחים" של חיים הילד שהיה שמנמן (כן, זה לא השתנה) וגרגרן לא קטן שכשחזר מהגן וראה את הריבה האדומה החמימה שלח אצבע ארוכה מיועדת לליקוק הנוזל המתוק שעדיין לא הקריש. מה רבה הייתה ההפתעה כשהבין שריבה זה לא. טעמים מתוק, חמוץ, חרפרף, משמשים במטבל הזה בערבוביה. ההודים מתים עליו ומשדכים אותו למאכלי עוף וכבש, או סתם יחד עם לחם חם וגבינה. הכנתי את ריבת התפוחים הזו, צ'אטני בהודית מצויה, בהתאמה לחיך היקי ומכיוון שהשעה היא שעת בידוד והתפנו לנו כמה שעות פנאי, ממליץ מאד לנסות את המתכון. מעט מוצרים, מהיר הכנה וטעים טעים טעים.

המוצרים:

4 תפוחי סבתא סמית (הירוקים חמצמצים) קלופים וחתוכים לקוביות

2 בצלים קטנים חתוכים לקוביות

מיץ מלימון אחד וקצת גרידה מקליפתו

1 כוס סוכר חום (אפשר להחליף בלבן)

חצי כוס חומץ תפוחים (אפשר להחליף בחומץ רגיל)

שן שום כתושה

חצי פלפלון צ'ילי ללא זרעים להריפות מאד מתונה

כפית ג'ינג'ר

כפית מלח

קמצוץ מכל התבלינים או חלקם שאפשר להוסיף אולם לא חובה (מקל קינמון,

ציפורן, זרעי אניס, זרעי חרדל)

אופן ההכנה:

מבשלים בסיר ללא מכסה כחצי שעה עד שמסמיך כמו שמבשלים ריבה,

טועמים ומתקנים תיבול.

לשים בכלי זכוכית מעוקר (ליצוק מים רותחים, לשפוך, לייבש) ולקרר.